

ANONİM BENLER

175018

Asuman Özdemir

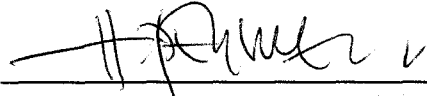
Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Resim Anasanat Dalı

Yüksek Lisans Sanat Eseri Raporu

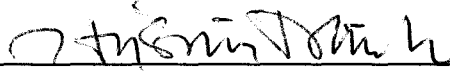
Ankara, 2006

KABUL VE ONAY

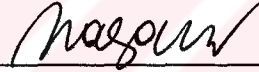
Asuman Özdemir tarafından hazırlanan "Anonim Benler" başlıklı bu çalışma, 28.09.2006 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Sanat Eseri Raporu olarak kabul edilmiştir.

Prof. Hasan Pekmezci (Başkan)

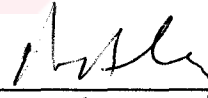
Prof. Hüsnü Dokak

Doç. Nazan Sönmez

Yrd. Doç. Birsen Giderer (Danışman)

Yrd. Doç. İsmail Ateş

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. İrfan Çakın
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

☒ Tezimin / Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezim / Raporum Sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

☐ Tezim / Raporumun yıl süre ile erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin / raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

28.09.2006

Asuman Özdemir

ÖZET

ÖZDEMİR Asuman. *Anonim Benler*, Yüksek Lisans Sanat Eseri Raporu, Ankara, 2006.

Tezin konusu temel olarak "ben" arayışı üzerinedir. Başlangıçta resimleri yapan kişinin ben arayışından yola çıkılmış belli bir okuma ve düşünme süreciyle, genelde ben, kimlik, kimlik gelişimi, çevre ve birey, toplumsallaşma, irdelenen kavramlar olmuştur. Metin oluşturulurken konuyla ilgili psikolojik, sosyolojik ve sanatsal kaynaklar kullanılmıştır. Yazının genel içeriği çeşitli düşünürlerin kimlik gelişimi ve kimlik hakkındaki görüşleri ışığında ve konuyla paralellik taşıdığına inanılan diğer disiplinlerdeki örnekler ile bireyin içinde yaşadığı mekân kullandığı nesneler ve resmedenin kişisel geçmişi ile ilgili yaşantıların aktarımıyla harmanlanarak oluşturulmuştur.

Resimsel süreç izlendiğinde başlangıçta, resmedenin kendi bedeninin kısmi görünüşüne tepeden, aracısız bakışı, daha sonra bu aşırı uğraşın bir "sinek" benzetmesiyle gelişerek resmedenin çeşitli kavramlar aracılığıyla kimliğini sorguladığı metaforik anlatım biçimine dönüşmüştür. Bu sürecin en sonunda ise prova mankenlerini ve terzilik nesnelerini de içeren öğelerle birlikte öznenin hem kendisini hem çevresindeki bireylerin olduğu durumu yansıtan, gerilimli bir atmosfere dönüşen çalışmalara ulaşılmıştır.

Bu çalışmalarda, "ben"i oluşturan toplumun belirleyici rolü altında ki bireyin yalnızlığı, toplumun onun için hazırladığı (biçtiği) kimlikler (giysiler) içindeki tedirginliği, zaman zaman yaşadığı hiçlik ve sıkışmışlık duygusu gerilimi yaratan etkenlerdendir. Ayrıca daha çok kimlik edinimlerindeki umarsızlık ve belki de kendisine ait olmayan, bir şekilde edindiği bu sahte kimliği yüceltici tavırları resimlerin ana duygusunu oluşturmaktadır.

Tez kapsamı içinde kullanılan 4–5 yıllık sürece ait çalışmalarda daha çok tuval üzerine akrilik ve karışık teknik kullanılmasına rağmen teknik ve yöntem kısıtlamalarına gidilmemiştir. Tezin asıl konusunu oluşturan "Anonim Benler" isimli çalışmaların daha iyi aktarılabilmesi için ona kaynaklık etmiş olan daha önceki çalışmalardan da bahsedilmiştir. Bu rapor, tez kapsamında ortaya çıkan kişisel deneyimlerin kaynaklık ettiği çalışmaların yanı sıra kişinin yazdığı metin ve şiirler kullanılarak bir hikaye örgüsü altında, deneme niteliği taşıyan bir yapıya sahiptir.

Anahtar Sözcükler

Kimlik, ben/benlik, anonim, toplum

ABSTRACT

ÖZDEMİR Asuman. *Anonymous Identities*, Master Degree Art Work Report, Ankara 2006.

The original subject of this thesis was about seeking an identity and was inspired by the painter's desire to seek self-identity. However, after reading, research, and self-evaluation, the concept transformed into a general identity that was formed by society. This transformation was a result of sociological, psychological, and environmental influences. At the beginning of the process, the preliminary works were formed by a supercilious and direct look at a partial view of the painter's own body. The works transformed into a metamorphic expression of style in which the identities became cross-examined by multiple concepts.

At the end of the process, the works reflected a completely different state. It became apparent that the painter had become like a mannequin who was tailored by society. This realization caused external and internal tensions because of the painter's desire to assimilate into society while remaining true to the painter's individual identity. In an effort to structure an identity acceptable to society, the painter bounced from one false sense of self to another. In the process, the painter lost individualism, self-worth, and uniqueness. The painter became lost by a sense of loneliness, frustration, and a sheer meaninglessness of the life the painter was attempting to maintain under these circumstances. Life became an imitation rather than an identity. This painstaking attempt to accept the falsely-formed persona resulted in the artistic expressions of the painter becoming a reflection of imitation, rather than a true self-image.

The works and transformation spread over four to five years. The painter chose to use acrylic on canvas though there were no restrictions on techniques or methods. As a guide to this thesis, previous artworks will be used to illustrate

the concept of Anonymous Identities. The painter's personal writings, poems, and experiences will be used to illustrate this essay as a basis for the thesis.

Key Words

Identity, seeking identity, societal demands, anonymous

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	i
BİLDİRİM	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv-v
İÇİNDEKİLER	vi
RESİMLER DİZİNİ	vii-viii
GİRİŞ.....	1-3
1.BÖLÜM	
1.ANONİM BENLER.....	4-25
1.1. Ben	6
1.2. Kendine Bakış.....	7-10
1.3.Kimlikler Altındaki Benlik	11-19
1.4.Kendini mi, Yokluğunu mu Tasarlama.....	20-23
2.BÖLÜM	
2. Ben Yokmuş	24-44
2.1. Çalışmaların Biçimsel Analizleri	45
KAYNAKÇA	46-47
ÖZGEÇMİŞ.....	48

RESİMLER DİZİNİ

Bölüm.1

Sayfa No:

Resim 1 : Sabire Susuz, “İçimden biri beni ele verecek”, 2002.....	7
Resim 2: James Ensor, “Christs entry into Brussels”,1889.....	8
Resim 3: Asuman Özdemir, "Durumlar" serisi, 2002.....	10
Resim 4: Asuman Özdemir, "Durumlar" serisi, 2002.....	11
Resim 5: Asuman Özdemir, "Durumlar" serisi, 2002.....	11
Resim 6: Cindy Sherman, “Untitled Flim Stil” ,1979	14
Resim7: Cindy Sherman, “untitled (Marilyn)”, 1982... ..	14
Resim 8: Nam June Paik, “Grandmother and Family of Robot Grandfather”, 1986.....	15
Resim 9: Nam June Paik, “TV Budha”,1974.....	15
Resim 10: Ellen Gallagher, “Doğal Deri”, Fotogravür, 2003.....	18
Resim 11: “Baştan çıkarıcı”, Strasbourg Katedrali, 15. y.y.....	19
Resim 12: Reklâm grafiği, “Cogito”, sayı:40, yaz 2001.....	22
Resim 13: Escher, “Eye”, 1946.....	25

Bölüm.2

Resim 2.1: Asuman Özdemir, "Sineğin Rotası" serisi, 2002.....	26
Resim 2.2: Asuman Özdemir, "Sineğin Rotası" serisi, 2002.....	27
Resim 2.3: Willey Wiggins, “Hayata Uyanmak”, Film Sahneleri, 2004.....	28
Resim 2.4: Willey Wiggins, “Hayata Uyanmak”, Film Sahneleri, 2004.....	28
Resim 2.5: Asuman Özdemir, "Sineğin Rotası" serisi, 2003.....	29
Resim 2.6: Asuman Özdemir, "Sineğin Rotası" serisi, 2003.....	29
Resim 2.7: Asuman Özdemir, "Sineğin Rotası" serisi, 2003.....	30
Resim 2.8: Asuman Özdemir, “İsimsiz”, 2003.....	31
Resim 2.9: Asuman Özdemir, “İsimsiz”, 2004.....	32

Resim 2.10: Asuman Özdemir, “Saklambaç”, 2004.....	33
Resim 2.11: Asuman Özdemir, “isimsiz”, 2004.....	34
Resim 2.12: Lars Von Triier, “ <i>Dogville</i> ”, Flim Sahnesi, 2004.....	34
Resim 2.13: Asuman Özdemir, “isimsiz”, 2005.....	35
Resim 2.14: Asuman Özdemir, “isimsiz”, 2005.....	36
Resim 2.15: Asuman Özdemir, “isimsiz”, 2005.....	37
Resim 2.16: Asuman Özdemir, “isimsiz”, 2005.....	38
Resim 2.17: Alvarez Bravo, “ <i>laughing_mannequins</i> ”, 1930.....	39
Resim 2.18: Asuman Özdemir, “isimsiz”, 2005.....	40
Resim 2.19: Asuman Özdemir, “ Kaçak İp”, 2005.....	41
Resim 2.20: Asuman Özdemir, “isimsiz”, 2005.....	42
Resim 2.21: Asuman Özdemir, “isimsiz”, 2005.....	43
Resim 2.22: Asuman Özdemir, “Sinsi”, 2005.....	43
Resim 2.23: Asuman Özdemir, “İpliği Pazara Çıkmak”, 2005.....	44
Resim 2.24: Asuman Özdemir, “İpliği Pazara Çıkmak”, Ayrıntı, 2005.....	45
Resim 2.25 : Asuman Özdemir, “Bil Bakalım Ben Kimim?” , Foto-Kolaj, 2006.....	45
Resim 2.26 :Asuman Özdemir, “Körebe” , Foto-Kolaj, 2006.....	46
Resim 2.27 : Asuman Özdemir, “Saklambaç” , Foto-Kolaj, 2006.....	46

GİRİŞ

Kimlik ve ben hayatın her alanında karşı karşıya kalınan iki kavramdır. Kimlik ve ben kavramlarını bireysel sorgulamalarımız tetikler. Her bir bireyin çevresinde var olanlarla özellikle de diğer bireylerle olan ilişkisini, bu ilişkinin birey üzerindeki yansımalarını ve etkilerinin ışığında bu kavramlar incelerken oldukça fazla sayıda soruyla yüzleşmek zorunda kalırız. Ben olgusu üzerine, “ben” in ne olduğuna dair yapılan sorgulamaların sonucunda bir cevaptan daha çok yeni açmazlara girmek, yadsınamayacak bir gerçek olarak karşımızda durmaktadır. Örneğin “Ben”, öz varlığını ne kadar korumaktadır, ben’in ne kadarı kültürel mirasla ne kadarı toplama kimliklerden oluşuyor? Bir başkasından yansımaların ve etkilerin bir sonucu olarak görünen benlerimiz bize ne kadar aittir? Bu ve bunun gibi daha da çoğaltılabilecek sorularla karşılaşabiliriz.

Bireyin bu sorgulamaları ve “ben” üzerine yaptığı eklemeler, değiştirmelerle ne kadar “ben” olgusuna yakın olduğu ya da olmadığı arayışları kendini tanıma çabalarından kaynaklanır.

Kimlik¹, toplum², ben/benlik³, gibi kavramların kaynak olduğu bu çalışmada amaç, bu kavramları gözlemlemeye dayanan kişisel bir deneme sürecini aktarmaktır. Bireyin kendisi ve çevresi ile ilgili olan, benliğini tanıma, anlamlandırma amacıyla yaptığı bilinçli ya da bilinçsizce sorgulamalarının görsel ifadelerle dönüşümü aktarılmıştır. Ayrıca toplumun bu kavramlara ilişkin tavırlarının öznel bir eleştirisini

¹ “Kimlik: benliğimiz konusunda dün, geçen yıl, ondan önceki yıl, v.b. kimsek, yine o olduğumuz yolundaki öznel bir bütünlük, tutarlılık ve süreklilik duygusu; “ben kimim?” sorusuna verdiğimiz başka herkesten ayrı, eşsiz bir insan olduğumuz yolundaki cevabımız.” (Budak 2000: 451)

² “İnsan da bir canlı, bir organizma olduğuna göre, o da çevresine en iyi biçimde uyum sağlamak, o uyumu getiren bazı davranış tip ve örüntülerini oluşturmak zorundadır. İnsan için söz konusu çevre, içinde yaşadığı toplumdur. Dolayısıyla, bireylerin davranışlarını özelliklerini belirleyen dışsal etkenler ve öğeler de, toplumun (çevrenin) niteliklerinden kaynaklanır. Toplumu, kısaca sürekli bir arada yaşayan ve varlıklarını sürdürebilmek için birbirlerine gereksinme uyan örgütlü bir insan topluluğu olarak tanımlayabiliriz.” (Tolan, İsen, Batmaz 1985: 3,4)

³ “Benlik ve kişilik arasında gelişme ve yapı bakımından kesin sınır çizmek zordur. Benlikle kişilik iç içe olmakla birlikte, benlik kişilikten farklı özellikler taşır. İnsan, kişiliğinin karakter ve mizaç gibi kimi özelliklerinin bir bölümünden ya da bütününden haberdar olmaya bilir. Başka bir deyişle, bunlara ilişkin bilgisi ya yoktur ya da az hatalıdır. Kişiliğin dışarıya yansıyan, başkaları tarafından değerlendirilen yanlarını bilemez, tanımaz. Benlik insanın kendi kişiliğine ilişkin kanılarının toplamı, insanın Kendisini tanıma ve değerlendirme biçimidir. Özetle benlik kişiliğin öznel yanındır.” (Köknel 1999:64)

de barındırmaktadır. Zamanın bir perde gibi üstüne bindiği yaşamlarımızda, kimliklerimizin ne zaman, nerede, kim tarafından meydana geldiğinin cevabının tam olarak verilememesi ve bu yapının bütün bireylerin bir çeşit ortaklığıyla meydana gelmesi, kimliklerimizin Anonim olarak nitelenmesini gerektirmiştir. Anonim bir yapı sergileyen kimliklerin karşısındaki bireyler gerçek bir özeleştirici yaparak oldukları durumu görebilecek konumdayken bunu gerçekte yeteri kadar değerlendiremediğini yazı ve görsel dil kullanılarak yansıtmayı amaçlayan bir çalışmadır. Yazı ve yazıya kaynak olan, kişinin yaşadığı sorgulamaları yansıtan çalışmalarla ayrı bir bütünlük kurularak oluşturulmuş böylece yazıyı okuyanların da sürece katılması amaçlanmıştır. Ayrıca yazının içeriği kişinin birebir yaşamsal ve düşünsel süreç sıralamasına eş şekilde yerleştirilerek metne dönüştürülmüştür.

Çalışmanın tamamında hâkim olan tavır bireyin içine düştüğü kuşkuyla kendi kimliğini ve “ben”ini tanımaya çalışması ve bunların gerçekliklerini araştırmasıdır. Bu rapor, çalışmaya giriş özeliği taşıyan, kişinin “ben” varlığı hakkındaki yorumlarını içeren, bir deneme metni başlar. Bu metin daha çok düşünsel bir dönemi; her şeye kuşkulu gözlerle bakmaya başlandığı, sözlerden tavırlara kadar sahip olduğu her şeyin zeminden yoksun bir şekilde sallantıda olduğu bir gerçekliği aktarır. Daha sonra “ben” i tanımlama ve kendine bakışıyla birlikte kendini ve kimliğini sorgulama süreci ile toplumu ve toplumdaki kimlik yapılarını değerlendirdiği bölümle devam eder. Süreç esnasında cevaplar için önce kendine dönüşü, özündekileri yakalamaya çalışması sonrasında ise çevresine bakarak, sonuçları değerlendirerek başlangıçlar yakalama uğraşısı yer alır. Bu değerlendirmenin sonucunda duygu ve düşüncelerin genel bir yorumu dile getiren yazıdan oluşan bölüm bulunur.

Son bölüm ise kendini ve toplumu irdelemesi sonucu farkına vardığı “ben” yokluğu karşısındaki tavrı ile şekillenen düşünceleriyle, diğer bireylerle arasındaki ilişkiyi yorumlayarak, bu ilişkilerin sonucunda ortaya çıkanlarla kendine ait bir kimlik ve ben oluşturma çabalarını içerir. Bu deneme metninin sonucunda ise ne benliğine

ulaşmasının mümkün olduğu nede sonradan oluşturulan benliğinin kendince bir bütünlük sağladığı bir yapıya ulaşamayacağını aktaran ve bu açmazlar içindeki bireyin tavırları, bakış açılarıyla devam edilmiştir. Yani korunma içgüdüşü ile giyinip kuşandığı kimlikleriyle birlikte sığındığı, kendini ana rahmindeki kadar güvende hissettiği mekânları, nasıl kendi mezarı haline getirişini, öteki olma yolundaki ama aslında ötekileşmeye çalışırken kayboluşlarını irdelemektedir. Çözümsüz kalan bu çabaların sonucunda artık bir gözlemci olarak kalıp hem kendini hem de diğerlerini mercek altına yatırarak beklemeye başladığı ama bir yandan da bir dedektif gibi yol aldığı bir döneme girmesiyle sonuçlanır. Bu dönem bir çeşit yenilgi yi yansıtır gibi gözüксе de tam aksine “ ben” e yapılacak diğer bir girişim için ilk adımlardır. “ Ben” kaynağına daha fazla yakın olabilmek için verilen bir uğraşıyı yansıtır.

1

ANONİM BENLER

Resim 1: Sabire Susuz, “İçimden biri beni ele verecek”, 2002

Kapıyı Aç! Kuzey yolcusu,
Ben geldim!

...

Evet. Susuyorum. Ben dedim ya... Yalandı. Yok, daha doğrusu gerçekliğinden emin olmadığım ben'in cümlelerimde varlık göstermesi bilmem ne kadar doğru... Doğru değil hayır hiç değil.

...

Sus... Sende böyle demez miydin? Hayır, cevap istemiyorum.

Sen maddeleşen ama bir türlü kanatlarından tutamadığım ödünç sesimi yuvanda beslerken... Sus. Susalım.

...

Pencerelerimi hep açık bırakıyorum ama nedense hep kapalı kanadın arkasına geçiyorum.. Sonra karşı pencerelere bakıyorum belki birileri... Belki sen... Açık kanadın ucundan kuzey rüzgârlarıyla seslenir diye...

Yok duyamıyorum... Ben gittim diye mi, ben yoktum diye mi?

Gece... Gece saçlarımdan tutup çekiyor, karşısına oturtuyor nöbetini Sabaha devredene kadar... Borçluyum galiba... Çünkü uyku ruhuma gözlerime hiç cevap vermiyor... Susturamıyorum... Bastıramıyorum cümlelerini...

Bazen... Şışt! Gecenin yüzü bana dönükken ardında gizli bir iki cümle gördüğümde ezberime alıyorum yokluğumu bastırabilmek için...

Ah bu yokluk! Ah bu yitiklik! Hangi dilimdeydi zamanın? ...çaresi var mı idi yitikliğimin... Yoksa varlığım yitikliğimden miydi? Yok... Aldanışlar yaşıyorum... Ey sayra! Ey! sayra... Aldatıcı rüyalarda oldun hep hala çamura bulamaktasın sarhoş boşluğu... Gerçekliği, yokluğun harcaişlarındaydı varlığı... Evet sus... Varlığın değil varlığı diyorum... Aitlik yok ki bu dünyada çift yüzlü belki sonsuz yüzlü bir rüya perdesi buranın tel örgüleri; bu tel örgüler kan akıtmaz ki... Çünkü bu rüya topraklar da his beden yok... Yani... Kuzey yolcusu... Kuzeye gerek yok... Sağın solun yok ki kuzeyin güneyin olsun. Kuzey işaretleri çalışmaz bu topraklarda... Yaradılış öncesi bir diyar burası ne masallar ne şiirler sese dönüşebiliyor... Bu kelimeler nereden mi? Onlar ödünç alındı Anka kuşundan... Ateşi şereflendirinceye kadar aramızda bir emanet olarak kalacak... Eğer bu cümleler yanlış kurulursa ya da sese dönüşmez ise emanetin diyetini sonsuza kadar sessizliğimle ödeyeceğim... Gecenin ardından yakaladığım kelimeler ise yasaklı sana da ötekilerine de... Çünkü Midas' ın çenebaz çalılıklarından başka bitki yok burada... Başından beri kendi yazgımla senin de diğerlerinin de yazgılarını şekillendirdiğimi göremedin mi kuzey yolcusu? Geçiciliğim büyük bir gerçeklik olarak karşımda dururken, yaptıklarımla, sesimle, kelimelerimle, zamana, sana, ötekine egemen olmaya çalıştığımı, bahanesi bilinçsizlik olan bir öç varlığını suladığımı göremiyorsan! ...

AÇ Kapıyı! Kuzey Yolcusu...

Çünkü

BEN Geldim! (Özdemir 2006)⁴

⁴ Asuman Özdemir'e ait yayınlanmamış metin ve şiirler.

1.1. BEN

“insanı tanımak için kendini tanımak yeterlidir”
(Zweig, 1995:211)

Böyle diyor Zweig. Yeterlidir de, ama bireyin kendini tanıma serüveninde karşısına çıkan en büyük zorluklardan engellerden biri de yine kendisi değil midir? Kendini tanıma tercihi, zorluk derecesi ölçülemeyecek kadar yüksek olan, uzun bir süreçtir. Bu süreç tercih edildiği noktada bireyin en başta kendisi olmak üzere her şeye kuşku ile yaklaşmasını gerektirir.

Bu yaklaşımla birlikte kişi kendine yöneldiğinde önce “ben” dediğimiz şeyin ne olduğuna bakmalıdır.

Belki “Ben” i kendine ait olan ne varsa, onunla şekillenen, kendi iç döngüsüne sahip, saf etkilenimden oluşan şey olarak tanımlayabiliriz. Ancak böyle bir “ben” varlık gösteremez çünkü insan sosyal bir varlıktır. Sosyal bir varlık olarak yaşayan insanın tam da bu nedenle, varsaydığımız “Ben”e ulaşması zordur. Bu yüzden belki de ben diye bahsettiğimiz şeyin içeriğini farklı yorumlamamız gerekecektir. Ben ya da adı ne olursa olsun bu: özneye ait olanla ve bunun dışındaki her şeyin öznenin bilinç süzgecinden geçip değerlendirilerek (farkındalığı barındırsın barındırmasın) sonuçlarına bireyde vücut bulmasıyla oluşur. Özden bahsedemeyeceğimize göre etkilenimler sonucu oluşan bu bütünlük gerçekten var mı ve bizlere mi ait? Belki de bu soruyla yola çıkarak bir şeylere ulaşmalıyız.

1. 2. KENDİNE BAKIŞ

Resim 2 : James Ensor, "Christ's entry into Brussels", 1889

Ayna

Sağımda maske

Solumda maske

Sağımdakine solumdakine

Değil bozmuşluğum

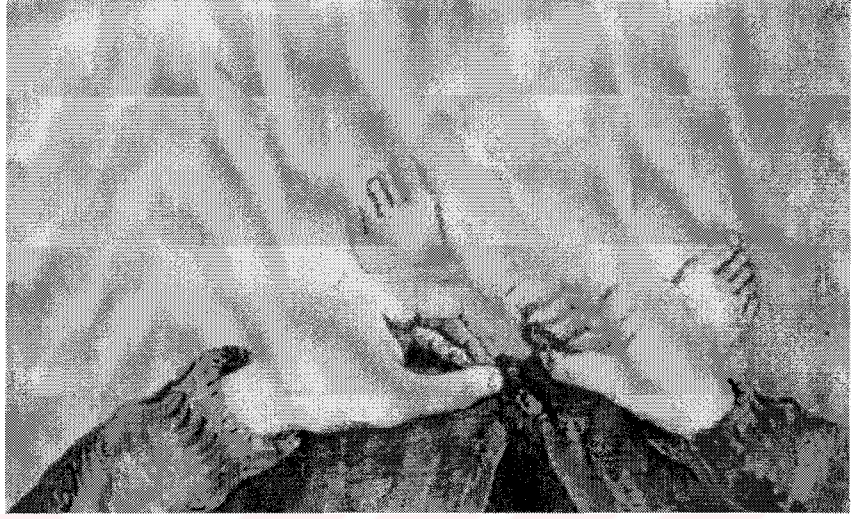
Karşımdakine (Özdemir, 1997)

İnsanın kendi görüntüsü ile en dolaysız karşılaşması, ayna ile olmaktadır ve ayna kendimizle göz göze geldiğimiz bir yüzeydir. Ancak, kendi ile göz göze gelen insanın, bu kendine bakışı anlamlandırma ve sorgulamalarının gerçek verime ulaştığını düşünmek büyük bir yanlışlık olur. Çünkü aynaya baktığında alışkanlıktan ibaret ezber bakışlar atar.

Aynaya baktığımızda görünen, bize ait olan bütünlüğün (görüntüyü de kapsayan kimlik) ne kadarı tam anlamı ile kendi seçimlerimiz ile biçimlenmiştir. Bireyin arkadaşlarının, ebeveynlerinin, televizyondaki karakterlerin beğenileri, korkuları, beklentileri, kendisine, kendisin de bulunanlar onlara çoktan aktarılmıştır. Yani insan kendini görmeyi umarken, aynaya baktığında bir diğeri ile karşılaşır. Dışarıdaki biri ve içerdeki biri hepsi birdir, kendi yüzü gitmiş herkesin yüzü gelmiştir.

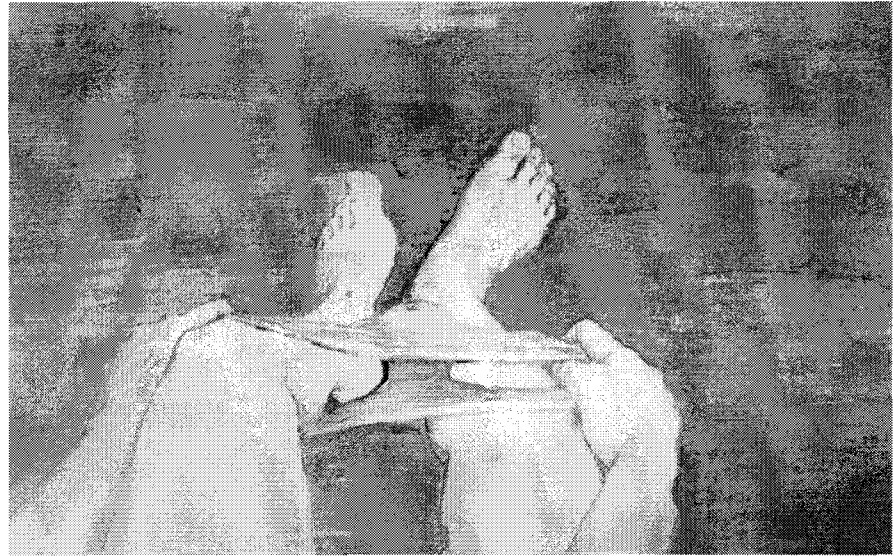
Belli belirsizce, kendimize hissettirmeden bir gerçeklik haline dönüştürdüğümüz küçücük masum yalanlarımızla bu yüzlere bakış kolaylaşmaktadır. Yaptıklarımız, yapacaklarımız, söylediklerimiz, beğenilerimiz ve seçimlerimizin nedenleri duygusal yalanlarımızın kontrolüne geçmiştir. Bütün bunları öylesine bir samimiyetle yaşarız ki artık söylenen ve yapılan her şeyin yalan ve gerçek ayrımları zorlaşmıştır. İç içe geçmiş bu dünyanın dışına çıkmak, bunun farkına varmak ne kadar da zordur. Günümüz modern insanını, kendi kendisinin farkında olduğunun farkında olan (Homo sapieensis sapiens) olarak adlandırıldığını söylüyor Karadağ. (Karadağ www.arkitera.com/forum/showthread.php?t=6206) Kendimin farkında olduğumun farkında olan biri olarak, bu farkındalığı gerçekten yaşıyor muyum? Bu farkındalığı yalanlarımı ayıklamada kullanabiliyor muyum? Bu soruyla yöneldiği aynalarda kendi yüzüne, kendisine ulaşabilir mi insan?

Bu ve bunun benzeri sorgulamalarla yola çıkılmış ve bunlarla eşzamanlı olarak kendine bakışın görsel çalışmalara dönüştüğü 'Durumlar' isimli çalışmalar ortaya çıkmıştır. Model olarak kişinin kendi bedeni kullanılmıştır. Böylece hem model hem de resmeden olarak bakmanın paralelinde içe bakışın görsel aktarım biçimi olarak da düşünülmüştür. (Resim 3,4,5) Kendine bakma, tanıma ve anlamlandırma isteğinden yola çıkılarak oluşturulmuş bu resimlerde izleyici, çalışmaya resmedilmiş bedenin çekimi ile girer ve bedenin resmedilme açısının etkisi ile figürlerin hareketlerini kendi beden hareketleriymiş gibi algılayacağı bir konuma yerleştirilir.

Resim 3: "Durumlar" serisi, tuval üzerine karışık teknik, 50x70 cm, 2002

Çalışmalar figürün baş kısmını içermeyen ama baş yerine bir kamera gibi düşünülen gözün bakış açısıyla gerçekleştirilmişlerdir. Bu bakış açısıyla yaşamının yirmi dört saatine baktığını düşündüğümüzde sadece sıradan hareketlerini yakalamaya çalışarak bile görüntülerin değişmezliğini görebiliriz.

Resim 4 : "Durumlar" serisi, tuval üzerine karışık teknik, 50x70 cm, 2002

Çalışmalardaki her hareket herhangi bir insana ait olabilir. Tüm hareketler sıradandır ve bakan her kişi için yaşamı boyunca bu görüntülerle karşılaşmama olasılığı yoktur.

Resim 5: "Durumlar" serisi, tuval üzerine karışık teknik, 50x70 cm, 2002

İnsan davranışlarına yöneldiğinde bu görüntülerin değişmezliğinin farkına varabilirde iş kendine, benliğine bakmaya geldiğinde, diğerlerinden farklı olmadığının farkına varamıyor. Ya da bir şeyler görmek için aynalara bakmaya çalışanların emanet duran yüzlerini görmelerine yetmiyor.

Emanetçi

Emanetçideki ruhlar

Akşamdan kalma bir beden soruyorlar,

Emanetçi : vardı biri,

Ama değil benimki

Emanet kadar yersizdir benimki

Ruhsuzluktur emanetçiliğimin sebebi. (Özdemir 2003)

1. 3. KİMLİKLER ALTINDAKİ BENLİK

“Toplumu, kısaca sürekli bir arada yaşayan ve varlıklarını sürdürebilmek için birbirlerine gereksinme duyan örgütlü bir insan topluluğu olarak tanımlayabiliriz.” (TOLAN, İSEN, BATMAZ,1985:3,4)

Birbirine gereksinme duyan insanın çevresinden bağımsız yaşaması tek başına varlık göstermesi mümkün olmadığı gibi kendi yalnızlığını ve bu yalnızlığın korkusunu başkalarının yani diğerlerinin varlığıyla gidermeye çalışır. Bireyin, diğerlerinin ve kendisinin varlığıyla oluşturduğu bir topluluğa yani topluma aitlik duygusu bu korkuya karşı kullandığı en iyi savunma aracıdır. İnsan doğası gereği bir başkasına, diğerlerine ihtiyaç duyarken parçası olduğu toplumun ve çevrenin olumlu ya da olumsuz, birçok etkisine maruz kalır. Bu etkileşim sürecinde ise sınırsız sayıda kimlik yapısı ile karşılaşır.

“Ben, biz, ötekiler.

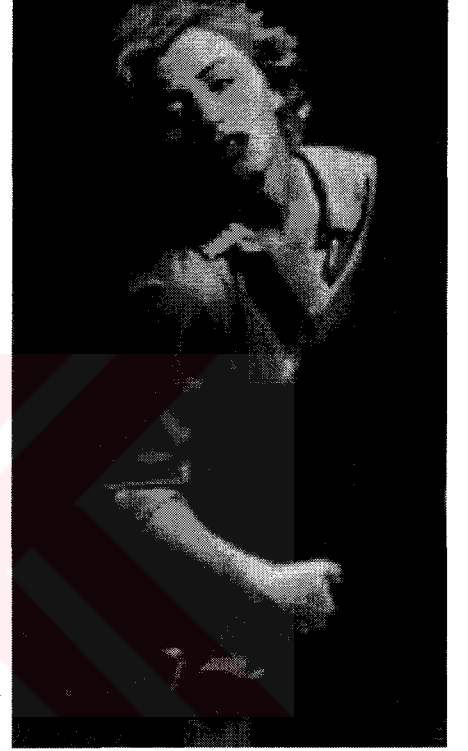
Gündelik hayatında birebir tanımlama ya da irdeleme durumunda olmasa da, her birey gerçekte bir çevreye, bir yere, bir kültüre aittir ve kendisini o çevrede tanımlar. İnsan ben’inin olduğu her yerde, bir-ya da birkaç biz’ vardır. Ve bu ikisi birlikte bireyin kimliğini/kimliklerini oluşturur. Elbette buradan hareketle insanların bir kere verili olan ve hiç değişmeyen kimlikleri olduğunu söylemek yanlıştır. Ömür sürecinde, gerek insanların, gerekse toplumların kimlikleri değişir, dönüşür, hatta başkalaşabilir.” (Tanrıöver Şubat,2001: 15)

Bu etkileşim ve başkalaşımalar ise günümüzde teknoloji vasıtasıyla büyük bir hız kazanmıştır. Çağımız insanının yaşadığı zaman dilimi müthiş bir bilgi alışverişine sahne olmaktadır. Televizyon, internet gibi iletişim araçları ile sürekli ve sınırsız bilgiye ulaşılabilir. Kendi bulunduğu yerden kilometrelerce uzakta olup bitenleri gören, oradaki insanlara ait olan ne varsa her şeyi bilen insan için, içinde bulunduğu mekânda sınırların genişlediğini ve daha geçirgen bir yapıya dönüştüğünü söyleyebiliriz. Kitle iletişim araçlarının çeşitliliğini ve aktarım gücünü de hesaba kattığımızda teknoloji oynadığımız rolleri, kimlikleri kapsamlı bir biçimde değiştiren, çoğaltan bir alandır. Bu noktadan hareketle Sherman’ nın bazı çalışmalarında çevremizde birileri tarafından yaratılan, kurgulanıp ortaya sürülen kimlikleri, rolleri gerçeğimiz kabul edişimizi, idealleştirmeleri irdeleyerek, bizlere bu rollerin ne kadar gerçek olduğu ve “ben” e aitliğini sorgulattığı görülebilir. Ayrıca bu

Çalışmaların oluşumu başlatanları ve oluşuma araç olanları sorgulayıcı bir yönü olduğu da yadsınamaz. Bir anlamda, oluşturulan tüketim toplumunda, yine aynı şekilde, yarattığımız tüketilebilir kişilikleri ortaya koyar.

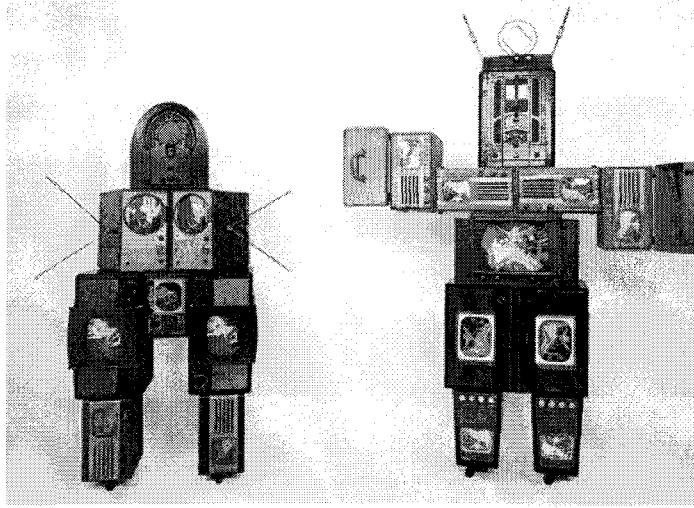

Resim 6 : Cindy Sherman, "Untitled Film Still", 1979

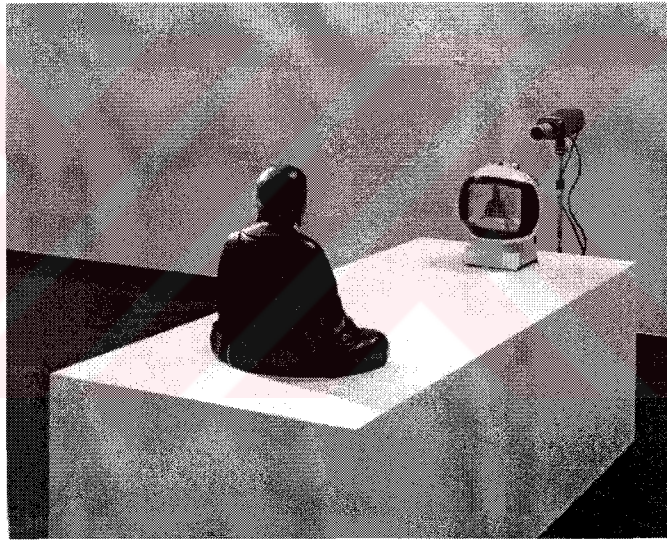

Resim 7 : Cindy Sherman, "Untitled (Marilyn)", 1982

Paralel bir yolda yürüyen Paik ise çalışmalarında Video'yu sıkça kullanır. Elektronik görüntülerle oynar, monitöre gelen görüntüleri bozarak yeni görüntüler elde eder ve televizyon monitörü ile enstalasyonlar oluşturur. Sanatçı, televizyonun yüklediklerine ve yükleme gücüne, bilgi, eğlence ve eğitim tekeline sahipliğine karşı çıkışlarını yansıtır.

Resim 8 : Nam June Paik, “Grandmother and Family of Robot Grandfather”, 1986

Resim 9: Nam June Paik, “TV Buddha”, 1974

“...’Benlik’ dediğimiz şey, süreçler içinde ve bu süreçlerin kendilerine özgü araçları, ‘teknolojileri’ vasıtasıyla tekrar tekrar kuruluyor, oluşuyor, şekilleniyor. Ve elbette ki, gerek oluşan benlik gerekse benliği oluşturan süreçler ve araçlar kendi tarihsel dönemlerinin damgasını taşıyor.” (Om 1999: VII)

Buna en yakın örnek; yüzyılımızın teknolojisidir ki en büyük özelliği sayısız kimliği sayısız modeli bir anda gözümüzün önüne getirmesidir. Görüntü gücünü ve bunun etkileyciliğini kullanarak çok doğal bir şekilde “seç, beğen, al” yapısı içinde sunduğu kimlikleri modelleriyle karşımızdadır.

Sherman ve Paik'in çalışmalarının da ortaya koyduğu bu çeşit hareketler, etkisini insan ayrımı gözetmeksizin entelektüel olsun ya da olmasın yaşamın içinde sürdürmektedir. Nesneleri ve dayanakları ne olursa olsun yapılan şey aynıdır. Kurgulanan ve tüketime sunulan yüceltilen bir model, felsefe, nesne vardır. Yani kim olursak olalım bizlere işaret edilen bir rol ve rota vardır. İster istemez kendimizi bu ağın içinde buluveririz. Bu kurmaca kimliklere uyum göstermek, kabul etmek oldukça kolaylaşmıştır. Bireyi saran bu kurmacalar, (iletim biçiminden olsa gerek) kendini oldukça tabii göstermektedir. Şiddet ve baskının olmadığı yerde (!) kullanılan yöntem tabii'nin gücüdür.

Böyle büyük bir hareketin olduğu bir dünyada yaşarken, bir birey olarak benzersiz olduğumuz ve kendimize özgü bir tarz içinde var olduğumuzu düşünmek oldukça anlamsız görünmektedir.

Bu noktada da "kendine ait olduğunu düşündüğü her şeyin acaba gerçekten ana kaynağı kendisi midir?" sorusu ile karşı karşıya kalan insan öncelikli olarak kendi varlığını tanımak ister. Bu durumun farkında olan birey kendi özüne ait olmayan şeylerin de kendinde vücut bulduğunu görebilir.

Toplumu ve bireyi incelerken bireyin toplumu oluşturduğundan bahsetmiştik. Yukarda bahsettiğimiz etkilenim örgüleri altında oluşumun ana kaynağı silikleşmeye başlar. Bu yapıyı başı ve sonu belli olmayan bir daire gibi düşünebiliriz. Bu dairede başlangıç noktasını yakalamak ne kadar mümkündür acaba? İşte bu noktada içeriğini oluşturan elemanlara bakarsak "birey mi toplumu toplum mu bireyi etkilemektedir?" sorusuyla yüz yüze geliriz. Ağırlığın hangi tarafta olduğunu bulmanın zor olduğu bir durumda kalmaktayız. Fakat ağırlık, kültürel, geleneksel yaşama bakarak, bireylerin bilinçsizce oluşturduğu, desteklediği bu alışverişler ve zamanın gücüyle, topluma geçmiştir diyebiliriz. Çünkü insan hep dışarıya dönük gözleriyle kendini oluşturmaya ve tamamlamaya çalışmaktadır. Ferit Edgü' nün çalışırken düştüğü durumun – kendi başına örneksiz, modelsiz bir başlangıç yapmanın, kendini oluşturma-

aynısı burada da gerçekleşmektedir. Onun yaratım halini anlatan cümlelerini kullanarak, bireyin kendini oluşturma yöntemini tanımlamak hiç de zor değil.

İnsan kendini oluştururken modelsizliğin eksikliğini duyar. Önünde belirsiz bir boşluk. Bir birey olacaksın, hiçbir öngörün yok, modelin yok. Nerden başlayacağı, nasıl başlayacağın değil önemli olan, o boşluğu, modelsiz nasıl dolduracağı. Dehşete düşer, ve korkusunu yok etmek için, ilk işi, önündeki o işlenmemiş özü oradan buradan aldıklarıyla doldurmak olur. İlk doldursun. Sonra nasıl olsa, bir şeyler çıkar ortaya. Ve her zaman iyi-kötü bir şeyler çıkar.⁵

Gerisi önemli mi?

Sanırım Edgü' nün yaşadığı korku ve dehşetin kaynağı (bir şeyleri desteksiz oluşturmak ve bilinmezlik korkusu) ile birebir çakışan dehşet ve korkuyla insanlar dışarıdakilere, sağa sola koşturuyorlar. Çünkü bilincini kullanmak, düşünmek zorlar insanı. İlk önce bir yerlerden tutunmalıdır ki önünü görebilmek algılayabilmek için beyni boş olsun. Ama işte tam o devrede, insan düşünmeyi unutup başkalarının gözleriyle görerek, başkalarının kulaklarıyla duyarak, başkalarının kelimeleri ile konuşmaya başlar. Toplumda bu alışverişin tartışılacak anormal görülecek bir yanı yoktur. Gayet sıradandır. Hatta böyle bir şeyin farkında olmadan, belki de farkında olmamayı tercih ederek hareketine devam etmektedir. Büyük bir ben ordusu olan toplum, bu alışverişlerden beslenerek kendi kısır döngüsünü yaratmaktadır. (Resim 10)

⁵ “soyut resim yaptığımda (ki çok kısa sürdü bu) modelsizliğin eksikliğini duyardım. Önünde bir tuval, bomboş. Bir resim yapacaksın, konusu yok, modeli yok. Nerden başlayacağın, nasıl başlayacağın değil önemli olan, o boşluğu, modelsiz nasıl dolduracağın. Dehşete düşerdim. Korkumu yok etmek için, ilk işim, o beyazlığı boyamak olurdu. İlk boyayayım. Sonra nasıl olsa, bir şeyler çıkar ortaya. Ve her zaman iyi-kötü bir şeyler çıkardı” (Edgü, 2003: 54)

Resim 10: Ellen Gallagher, “Doğal Deri”, Fotogravür, 2003

Ortega’ nın bireylerin bilinçli bir irade ile birleşerek oluştuğunu söylediği toplum, düşünden uzaklaşmış, aralarında iletişim, etkileşim olan bireyler güruhu olarak adlandırmamıza neden olacak şekilde değişmiştir. Bu güruhta “ben”e ait hiçbir şey kendini kolayca göstermemektedir. Kendi elleriyle kurduğu bu düzeninin boğucu yapısı altında ezilmekte ve oksijensiz kalmaktadır. Şimdi “ben” demek, çevre, toplum, diğeri demek. Bu güruhu oluşturan her birey bir diğerrinin aynısı çünkü içine dahil olduğu toplumu yine kendisi oluşturmıştır.

“...toplum yalnızca bilinçli bir iradeyle “birleşerek toplumlaşan” bireylerin yarattığı bir eserse, dolayısıyla toplum “ortaklıktan başka bir şey değilse, kendine özgü bir sahici bir gerçekliği yok demektir, o zaman toplumbilim diye bir şeye de gerek kalmaz. Bireyi incelemek yeterli olacaktır. Toplumu oluşturan sorumlu özne kimdir? İnsanlar, ötekiler, “herkes”, topluluk- yani: belirgin olarak hiç kimse.” (Ortega, 1999: 22)

Toplumu oluşturan tek ana eleman insandır, bireydir. Ancak bireyler yarattığının esiri olmuştur. Hiç kimsenin... Yani herkesin...

Biz, esirler acaba kendimizi çevreleyen bu kimlik seçeneklerinin farkında mıyız ki buna karşı bir tavır sergileyebilelim. Benlerin bir bileşiminden oluştuğunun gerçekliğiyle yüz yüze kaldığını fark edebilenler (bir ayrıcalıktır aslında) için karşısında bir çıkmaz vardır.

Farkında olanlar (çok ta bilinçli midir gene tartışma konusudur) daha önce de aktarıldığı gibi bu seçeneklerden, hoşuna gideni, uygun olanı seçer, doğru bulduğunu yapar. Ama sonuçta hep cezp edici bir model vardır karşısında.(Resim 11)

Resim 11: "Baştan çıkarıcı", Strasbourg Katedrali, 15. y.y

Hem de hiç kimselerin ürettiği modeller. Çırılçıplak kalmayı hiç düşünmemiştir, denememiştir. Çünkü çıplak kalmak savunmasız kalmaktır ve çıplaklığın arkasından tekrar giyinebilmek büyük cesaret ister. Ayırt edici hiçbir özelliği olmayan, kimliksiz, tatsız tuzsuz bir bedenle kılıflandığını onu çıkarıp attığında

posadan başka bir şey kalmadığını görerek kişisel kimliğinin ayırtına varmaktan vazgeçer. Ötekine ait olanları kendi bünyesine eklediği hissine kapılanlar, bu yüzden bir şekilde kısıpıtılanan bilinçlerini minik yalanlarla arka odalarına kapatmaktadırlar. Bu yalanlara ihtiyacımız vardır çünkü bu olanları başka şekilde nasıl normal görünmesini sağlayabiliriz ki? Maalesef bu yalanlar öyle kolayca varlığını gösterebilenlerden değildir. Öyle ki tabii'nin gücünü kullanarak vücudumuza tam bir gerçek olarak oturmuş, varlığını bir doğru olarak benimsetmiş şeylerdir. Bu, rüyaların gerçekliği devam ettiği sürece uyanık olmanın gerçekliğini algılayamamaktır. Zweig' in, Stendhal' ın yalanları üzerine yaptığı yorum bunu çok daha iyi açıklamaktadır.

“Yalan söyleme sanatının bu olağanüstü ustası olmasaydı, duyguların evreni ve onların gizli dünyası hakkında bildiğimiz gerçekler daha az olurdu.

Böylece görünüşte insana çelişmeli gibi gelen bir olgu açıklanmış oluyor: Stendhal, gerçeği keşfetmedeki ustalığını, tamamıyla kendini gizleme bilimine, yalan söyleme tekniğine borçludur. Bir gün, ruh bilgisini en fazla geliştiren şeyin, can sıkıcı bir aile çevresi içerisinde yaşamak ve çocukluğundan bu yana hep olduğundan başka türlü görünmek zorunda kalmak olduğunu itiraf etmiştir. Gerçekten de, ancak ne kadar kolay yalan söylediğini ve bir duygunun daha kalpten dudaklara çıkarken nasıl bir hızla kılık değiştirdiğini ve sahte bir görünüş aldığını yüz kere kendisinde fark etmiş bir insan, yalnızca bu sahte görünümlere gösterişlere alışmış olan bir insan, “ yalan söylemek için ne kadar dikkatli olmak gerektiğini” bilir (ve gerçekten samimi ve dürüst olan insanlardan çok daha iyi bilir). Kendi kendini tahlil ettiği sayısız denemeleri içerisinde, bu ateşli ve tecrübeli ruh, bir duygunun kendisine dikkat edildiğini hisseder etmez hemen nasıl tedirgin olduğunu ve kendisini gizlediğini, öyle ki her duyguyu, bilincin kaypak akışı içerisinde geçip giderken, tıpkı oltasına takılan bir balığı kancadan kurtulmasın diye şiddetle kendine doğru çeken bir balıkçının cüretli ve ani hareketiyle çarçabuk yakalamak gerektiğini fark etmiştir; gerçeği, kendisine dikkatle bakıldığından şüphelenmediği için bilincin eşiğinde çıplak halde görünme tehlikesini göze aldığı bir anda yakalamak gerekir.”(Zweig, 1995:125)

Usta bir balıkçının oltasına takılan yalanların içinde neler yok ki; politik uygulamaların haklı gerekçelerinden tutun zayıflamak için öne sürdüklerimize kadar her şey olabilir. Devlet politikası olarak öne sürülen toplumun refahını sağlama adı altında yapılan sömürüler, dünya barışını sağlamak için diğer ülkelere karşı girişilen savaşlar, bireysel özgürlüğümüzü haklarımızı elde etmek için yaptıklarımız, tarihsel bilgilerimiz, çevreyi koruma düşüncelerimiz her

zaman doğruluk gerekçeleriyle birlikte yanı başımızdadır. İnsan bunlardan haklı nedenler çıkarabilen bir kimliği nasıl edinmiştir? Bizler her düşüncenin her yıkımın haklı olabileceği bir dünyayı yaratmış ve içinde yaşarken, bir doğruluk içinde kabullenirken bunu ancak usta balıkçıların oltasına takılmayan yalanların gücü ile yaşayabiliriz.

Bu yalanlarımızla üstümüze ikinci (sayısı sınırsızdır aslında) bir deri gibi giydiğimiz kimlikleri baş tacı ederiz. Doğruyuzdur, bilimselizedir, güzelizedir, haklıyızdır, kanıtlarımız vardır.

Toplumun sessiz sedasız olaylara karşı tavırlarımızı şekillendirmesiyle, bizler de yeni kimliklerimizi rahatça giyeriz. Normal bir birey gibi yaşamaya devam ederiz. Yaşamın her anına sızmış gibi gözüken bu normallik tutkusu, bu es geçmeler ile sermayemizin dışındaki yanlış kaynakları kullanarak haddimizin dışında fazla ve yanlış yatırım yapmaya ve temelsiz ilerlemeye, yükselmeye başlamadık mı acaba?

Belkide Eco' nun "Oğluma Mektup"⁶ ta yazmış olduğu bir yönetime benzer noktaları olan bir tavırla bakabiliriz. Bütün bu olanlara; tarihsel bir yalan denizine dönen yaşama bir masal bir mit gibi bakabilirsek doğruluğunu, tartışılabilirliğini aklımızdan hiç silmeden, içindeki düşünleri, olayları, insanın kimliklerinin gerçek yapısını anlamlı bir şekilde yorumlayan, görebilen bir insana dönüşmemiz kolaylaşabilir. Böylece içinde bulunduğu ana da, sonrakilere de daha eleştirel bir bakış açısına sahip olarak yıkıcılığımızı, hırslımızı, öfkemizi, çıkarlarımızın kılıflarını, boğucu kimliklerimizi görebiliriz. Çünkü her şeye karşı " Bireysel olarak ve kendi alanlarımızda yapabileceğimiz tek şey, mümkün olduğunca dürüst olup bundan hiçbir şekilde ödün vermemek ve bütün gücümüzle yaşanmaya değer tek bir hayat tarzının bulunduğu olan inancımıza sarılmak; o tarz da, kendine yalan söylemeden yaşanacak manevi ve etkili bir özgürlüğe dayanan hayattır." (Castoriadis 1992: 52)

⁶ Eco'nun oğluna hitaben yazdığı bu metin, oğluna silahlar vererek savaşın, yok etmenin, yıkmamanın bir düşlem ögesi olarak kalmasını sağlamaya çalışarak oğlunun gerçek yaşama karşı eleştirel bir tavır kazanarak yaşamayı ve gerçekliği eleştirmeyi öğrenmesini sağlamaya çalıştığı bir durumu içerir.

1.4. KENDİNİ Mİ, YOKLUĞUNU MU TASARLAMA

Büyük bir aymazlıkla ben yokluğunun karşısında kimlikler doldurarak varlık göstermeye çalışan insan, aslında duyusal motor evresi denen (0-2) döneminde, (daha önceki evrede kendisini diğer nesnelerden bile ayıramazken) daha bilinç kavramı bile oluşmadığı bir dönemde, kendi vücudunu keşfetmeye başlar. Yani kendi varlığının farkına varmaya başlar. Aynı dönemde (8 aylıkken) saklananların peşinden koşarak aramaya devam eden insanın, bu yetilere bebeklik çağlarında sahip olmasına rağmen yetilerini yetişkinlikte, en bilinçli döneminde kullanamıyor, kimliğinin ayırtına varamıyor oluşu ilginçtir.

İnsan düşünlerini başka ellere bırakarak çok çabuk emekli olmuştur. (Resim 12)

Resim12: Reklâm grafiği, “Cogito”, sayı:40, yaz 2001

Peki, bu emeklilikteki kaynağı sağlayanlar kimler? Bu kadar şeyden sonra bu kimlikler ve döngüler içinde düşün’le ilerleyen bilinçli bireyler hiç mi var olmamıştır? Tabi ki toplumun her zaman bilinçli, düşünen, üreten insanları

olmuştur. Her durumda bizlerin de içinde olduğu ama asıl enerjiyi sağlayanlar, bilincin ucundan yakalayıp bırakmamış azınlıkta kalanlardır. Bu azınlık bilinçli bir irade ile sınırları aşabilmek, sınırların ötesini keşfetmek adına, hayat adına sürekli üretim halinde düşünleriyle çabalayıp dururlar.

“ Bilim insanın düşün gücünde dahil hemen her şey Pazar tanrısına tapınma gereği ‘pazarlanabilir’ birer metaya dönüşüyor.

Çoğu kez çağın hırgürlü gidişine kendini kaptıran okumuşlar tarifesi, ‘bilgi’ ya da ‘enformasyon’ toplumu türünden sihirli sözcüklerin cazibesinde kendilerini kaptırıp enformasyonun bu denli çoğaldığı bir zamanda ‘tefekkür’⁷ denen şeye ne olduğunu sorgulamıyorlar bile. Belki de tamda onca enformasyonun her yöne aktığı bir anda, Heidegger’inde vurguladığı üzere, özgürce düşünme modernliğin kazazedeleri arasına katılıyor. Horkheimer’ in yıllar öncesinde teşhis ettiği gibi, modern sınai üretim teknikleriyle yürütülen iş bölümüne tabi bir bilgi üretimi, kafaları belirli katı şablonlar çerçevesinde işlemeye zorladığı için yeni bir kafa esareti ile karşı karşıyayız. Eğer mühendislik ve pazarlama kaygılarıyla ve ‘cost-effective’ olmadığı gerekçesiyle bütün bu ‘hiçlikçi’ gidişata özgürce ve ironiyle bakma olasılığı üniversitelerde artık tanınmasa, korkarım özgür düşünce bu teknik okul düzeyine düşme tehlikesiyle karşı karşıya kalan kurumlar dışına kayacaktır. Acaba buradakiler dahil okumuşlar buram buram ‘hakikatsizlik kokan bu çağcıl eğilime nereye kadar cesaretle karşı koyabilecekler, göreceğiz hep birlikte.”(Nalbantoğlu 1992:42)⁸

Fakat bu nokta da ki cesaretle karşı koyabilecekler olarak tanımladığı insanların Nalbantoğlu’ nun gördüğü kadar iyimser bir çoğunluğa sahip olmadığını eklememiz gerekir. Maalesef onlarında aracı olduğu şeyler tüketim dünyasında sunulanlardır. Bizler de hiç durmadan onları satın alırız. Rahatlığı, huzuru, güzelliği, teknolojinin nimetleri, felsefeleri, sevgileri, savaşları, nedenleri, sanatları rüyalarımıza kadar sığramıştır. Onların ideolojilerine, yargılarına,

⁷ Tefekkür: düşünme, düşünüş (TDK, 1998, S:2166, Cilt: II)

⁸ Nalbantoğlu, “...yüksek öğreti ve araştırma kurumlarında bir uzmanlar tabakası” nın ortaya çıktığını söyler ve dünyayı algılama biçimleriyle ikiye ayırır. Yukarda alıntılanmış kısım ikinci grub olarak değerlendirdiği gruptur.

uymakla en doğru işleri gerçekleştirdiğimizi sanırsınız ve bundan başka bir gerçek yokmuş gibi yaşarsınız, bunlarla kendimize kimlikler oluştururuz.

Azınlık söylemler, görüntüler, nesneler üretirken yani çeşit çeşit yaşamlar sunarken bizlere aslında her sınırın arkasında yeni bir sınır olduğunu görmekte ve her yeni sınır için tekrar harekete geçmektedir. Böylece onlar sınırlarda volta atarken üretim hiç aksamaz. Hep birileri olacaktır düşünmeyen, düşünenlerin emanetini taşıyan, besleyen, o emaneti harcayan ya da o emaneti kendi çıkarları için (her ne kadar bazıları toplum refahı adına yapsa da) kullanacaklar hep olacaktır. Tanrı ile kurban⁹ ayrımının zorlaştığı bir durumdur bu.

Sınırdaki volta sırasında ki iyi bir muhabbetin kendisine çektiği başka birileri daha vardır. Amaçlarıysa; sınırdaki muhabbetin açıklarını yakalayabilmektir. İşte asıl bunlardır her şeyin karşısında azıcıkta olsa dikilebilenler. Bu ayrışılar sayıları az olmasına rağmen yaşamın gerçek değerlerini aramak ve sağlamakla uğraşır dururlar. En azından puf koltuğunda oturan, her türlü şeyi biraz sarsmaya, rahatsız etmeye, güçleri yeterse ortaya çıkarmaya çalışırlar. Daha çok bireysel karşı çıkışlar gibi gözükse de aynı hatalara, yıkımlara, yalanlara yapılan bütün eleştirileri kendi gücünü içinde taşır. Go oyunu gibi taraflar ne kadar çok alanı ele geçirebilirse o kadar (çoğu zaman beraberlikle biter)başarıya yakın oluyor.

İnsanın bilinçli ya da bilinçsizce bünyesine dahil ettiği diğer bir bireyden yani ötekenden yansıyanların ayırtına (ki sorgulamaya girişen birey için geçerlidir, girmeyen için bir şey ifade etmez) varması hiç kolay olmuyor. Dahası farkında olmuş olsa bile çanların tehlike için salındığını çok geç fark etmektedir. Çünkü çoğu zaman kendisi ve diğerleri için her tehlike korunmayı gerektirecek, dikkatli adımlar atılmasını sağlayacak kadar belirgin ve fark etme eşiğine yakın değildir.

⁹ "Bazen tanrılara bir kurban gerekir ki onlar tanrı kalabilsinler." ("Mustafa Hakkında Her şey" adlı filmde bir replik)

“...salt bizim için sürekli ve alışıla gelmiş olduğundan tıpkı bir çavlanın yanında yaşaya yaşaya gümbürtüsünü artık duymaz olanlar gibi, bizde farkına varmayız o tehlikenin...” (Ortega 1999: 162)

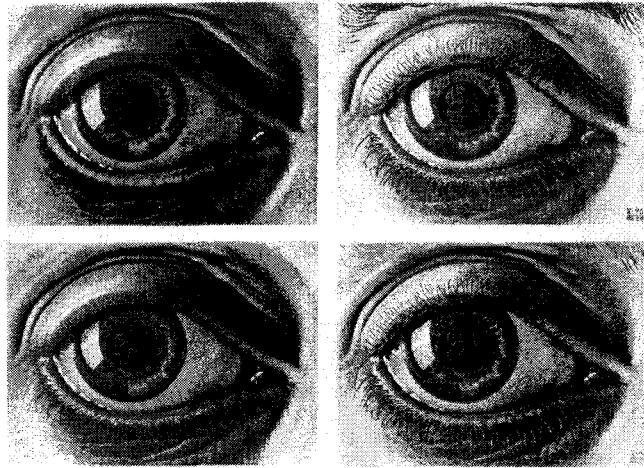
Tehlikenin farkında olmayışımız kadar yıkıcı, tehlikeli ne olabilir?

Yaşam süresince sorgusuz sualsiz yaptığı alışverişin sonucunda, insan oluşturduğu ben’lerin kaynağını, tehlikesini göremediği gibi aksine bir de baş tacı etmiştir. İnsan yarattıklarına âşıktır.

Bu şekilde davranarak, insanlar yargılamadan, sorgulamadan, anlamını ve sonunu umursamadan yani özünde düşünmeden bu sessiz tehlikeden habersizce kendi yokluğunu mu oluşturmaktadır?

Nasıl ki “... mutlak boşluğun görünür kılınması karşıtıyla mümkündür ancak” (Ergüven 2002: 64) insan da “ben” yokluğunun karşısına, diğerlerine, herkese yani hiç kimseye ait olanları kimlikleri toplayarak çıkıyor. Yani bu yokluğu, eksikliği ve boşluğu bir başka şeyle; çoğalmakla telafi etmeye çalışıyor. Başkasına ait olanları üzerine topladığında vücutlarında kendilerine ait hiç bir şeye yer kalmıyor. Sonucunda ise bu bireyin, “ben” yokluğu karşısına, tasarımı barındırsın ya da barındırmassın, taşıdığı kimliklerle çıkarak varlık göstermesiyle, kendi yokluğunu gerçekleştirmeye dönüşüyor.

Acaba insan görmeyi isteyen gözlerle aynalara yüzünü dönmeyi ne zaman isteyecektir?

Resim 13 : Escher, “Eye” ,1946

2

BEN YOKMUŞ

Kişi içinde bulunduğu ortamda giderek biraz daha bir başkası, bir başka kendi olmaktadır. Kökeninin nereye hangi zaman dilimine ait olduğu belli olmayan anonim¹⁰ yapısı ile hiç kimseyi oluşturur. Kimliklerin kendi grubu içinde döllenerek, kısır çeşitlenmeler göstermesi ve sakat ürünler çıkarmasıyla, kimliğini, "ben"ini bozmakta ve kısırlaştırmaktadır. Toplumun kültürel geleneklerinin bir taşıyıcısı olup, düşünsellikten uzak, alışkanlıklar bütününe dönüşen yaşamını sürdürmektedir.

Resim 2.1: "Sineğin Rotası" serisi, Kâğıt üzerine desen, 31x30 cm, 2002

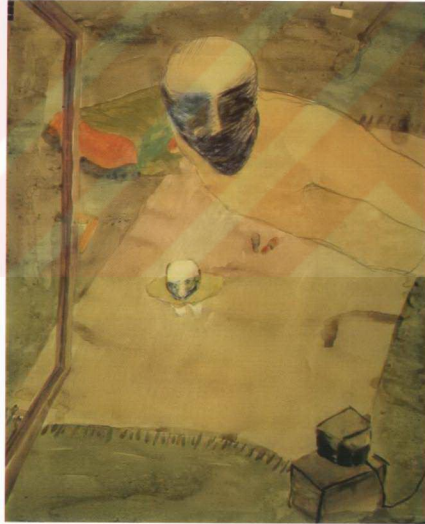
Bu alışkanlıklar bütününde, odalar içinde uçarken havada asılı kalmış bir sinek gibi hep aynı şekilde zikzak çizer ve çoğu zaman açık pencereleri algılayamayan sineğin (çıkışı olmayan) kapalı pencere yüzeyinde yaptığı hareketler gibi yaşamsal ve düşünsel kısır döngülerinin ağına takılır.(Resim 2.1) Ve görmeyi barındırmayan gözleriyle hep dışarıya bakmaktadır. Çok önceleri gözleri kendi bedeni üzerindeyken şimdi olayların sarhoşluğuyla ortalıkta gezinmektedir. Kendisinden vazgeçmiş ve çevresindekilerin sarhoşluğuna

¹⁰ "Anonim: 1. Adı sanı bilinmeyen. 2. Yaratıcısının adı bilinmeyen.3. Sermayesi paylara bölünmüş olan ve her ortağın sorumluluğu sermayedeki payıyla sınırlı bulunan ortaklık." (Türkçe sözlük,1992:73)

düşmüştür. Kendi "ben" yokluğunun bıraktığı acizliğin, diğer gözlerde ki birebir yansımalarıyla karşılaşır. Karşısındakileri, gözleriyle kendi tarafına çekerek onların da gözleri olmuştur. Bilinç korkusunu, bilinçle karşılaşma şaşkınlığını, sanki onlara da yüklemek ister. Kendi kimliğiyle yüz yüze gelmiş, tanımadığı bir kimlikle karşılaşmıştır.

Sürekli olarak diğer insanların yanında üzerine bir elbise gibi giydiği birçok yabancı kimliği çıkardığında sahte ihramıyla¹¹ kalakalmıştır. Bedenin sınırları katılıklarından kurtulmaya başlamış, zayıf yapısıyla yerçekimsiz bir ortamda yüzmeye başlamıştır. (Resim 2.2)

"Ayağı yere basmayanın göz perdesi ağır gelir kendine." (Özdemir,2006)

Resim 2.2 : "Sineğin Rotası" serisi, Kâğıt üzerine karışık teknik, 69x55 cm, 2002

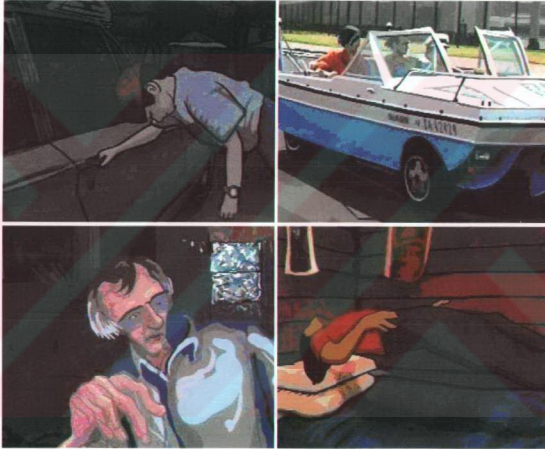
Uyku hali ile uyanıklığın sınırlarının birbirine karıştığı, hangisinin nerede başladığı ve nerede bittiği bilinmeyen bir ortamdır. (Resim 2.3, 2.4)

¹¹ İhram: Kabe'ye girerken hacıların örtündükleri dikişsiz bürgü. (Türkçe sözlük 1992: 686)

"Rüya alinyazısıdır."

Resim 2.3: Willey Wiggins, "Hayata Uyanmak", 2004

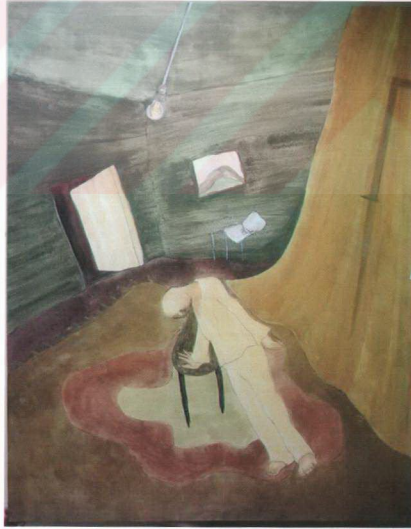
Resim 2.4 : Willey Wiggins, "Hayata Uyanmak", 2004

Zamanın gerçeklik dengesinin bozulmaya başladığı, nesnelerin biçimlerinin amorflaştığı ve onların hareketleriyle, devinimleriyle zamanın dışarıda kaldığı bir dünyaya gözlerini açmıştır. Bu dünyada gölgeler, yansımalar bile sahibinden bağımsız hareket eder. Ve her defasında vızıltıların sesinden başka hiçbir sese izin vermeyen bir ortamdır. Diğerleriyle birlikte yalancı ışığa doğru sürüklenir. Benlerin altında kaldığını, hapsoldüğünü gördüğü halde bu ifşanın sonunda soyunmaya cesaret edemez. Sınırların varlığını yoklamayı yorucu bularak yeni bir korkaklığa dalar. (Resim 2.5, 2.6)

Resim 2.5: "Sineğin Rotası" serisi, tuval üzerine karışık teknik, 60x112 cm, 2003

" insanları gerçek potansiyellerinin yanına bile yaklaşmaktan alıkoyan engeller ne? Bunun cevabı başka bir soruda bulunabilir. İnsanoğlunun en büyük özelliği nedir? Korku mu tembellik mi ?" (Wiggins, 2004:replik) "

Resim 2.6: "Sineğin Rotası" serisi, Tuval üzerine karışık teknik, 150x 120 cm, 2003

Ben'e ulaşamayacağı gerçeğini kabullenerek, alışverişlerden elinde kalanlarla yeni tasarımlara girer. Çünkü üstündeki kıyafetleri çıkardıkça bir yenisi, bir başkasıyla karşılaşmaktan yorgun düşmüştür.

Resim 2.7 : "isimsiz", tuval üzerine karışık teknik, 80x100 cm, 2003

"İçeridesin yüzün karanlığa dönük
Dışarıdasın yüzün bölük pörçük
Toplasan bir sen etmesin
Nerden başlasan da bakmaya
Yinede bir bütün değil yüzün" (Özdemir 2002)

Resim 2.8 : "İsimsiz", Linol baskı, 50x48 cm, 2003

"Doğduğunda ruhu satılıktı yabancılığa

Önce konuşmayı çabuk öğrendi,

Unutmayı da

Şimdi o unut toprakları

Savaşsız kaldı,

Cesaretin sırtı dönük.

Yabansılığa ise tekerrürden ibaret daldı."(Özdemir 2002) ,(Resim 2.7,2.8)

Resim 2.9 : "İsimsiz", Tuval üzerine karışık teknik, 100 x140 cm, 2004

Nasıl olsa elinde sonsuz örnek kalıp vardır. Bu kalıplarla kendini yeniden oluştururken, defalarca yeniden kurgular üstüne giydiklerini. Kesip biçer. Olmadı mı? Yeni baştan ele alır her şeyi. Belki de elinde ki kalıpları kendi yaratıcılığıyla en saf hale benzeyen, kendince bir bütünlük sağlayan bir yapıya döndürebilir. Fakat öylesine doğurgan öylesine değişken ve uçucudur ki, başa çıkamaz. Bütün çabalarının sonucunda, ucundan yakalamaya çalıştığı benliğinin yokluk gerçeğiyle yüzleşmek zorunda kalır. (Resim 2.9)

"Gecenin varlığında yolumuz,
Görmek istemedik arda kalanları
Geleceğimizi harcamak uğruna,
Ruhlarımızı şimdiye teslim ettik
Kayıp görüntülerin ardındakileri hesapsızca harcadık,
Şimdi,
Müfreze gidecek yer arıyor
Söyleyin onlara, yok!" (Özdemir 2004)

Ne soyunarak ne giyinerek bir şey elde edemediğini, ipin ucunun kaçırdığını görerek çevresindeki tüm kalıplardan saklanmaya başlar. Ama bu saklanış

acizliğin altında yok olmaktadır. Saklanacak hiçbir yer ya da zaman yoktur. Kaskatı kesilmiştir. Sonsuz genişlikte sandığı bu mekânlar, bu aldatıcı uzaklıktaki duvarlar arasında ezilmiştir. Mayın tarlasında olduğunu görememiştir. İpliklerden oluşmuş geniş bir mayın bahçesinde olduğunu gördüğünde ise kaskatı kesilmiştir. Arkasına saklandıklarının da mayın zincirleri olduğunu artık görmüştür. (Resim 2.10)

Resim 2.10 : "Saklambaç", Tuval üzerine karışık teknik, 100x140 cm, 2004

"Bu topraklar denizanalarının ısıltılı uzantılarına benzeyen mayın zincirleriyle dolu,

Sen nerdeysen o da orda

Sen bu bahçenin çocuğusun

Mayın tarlasında doğdun

Her adımda bir başka mayın,

Basıp bin parçaya bölüneceksin

Her parçan, başka ben mayını olacak

Senden önce de sonra da

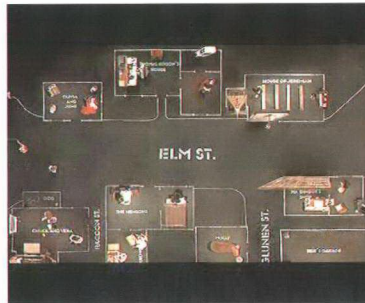
Bir başkası, bir başkası, düşecek.

Herkes gelir mayın tarlasına hiç kimseye dönüşür."(Özdemir 2006)

Resim 2.11 : "İsimsiz", Tuval üzerine karışık teknik, 100x 80 cm, 2004

Şimdi, tebeşirle çizilmiş, canı istediğinde silebileceğini sandığı tüm sınırları can acıtıcı bir yılgınlıkla izlemeye başlar. Çünkü sınırlar her ne kadar tebeşirle çizilmiş de olsa gözleri yıllardır o tebeşirden sınırlara bakarak her şeyi beynine yazmıştır bile. Huzurlu bir düş tasarlamış olsa da bu düşü çoktan kâbusa dönmüştür. (Resim 2.11,2.12)

Resim 2.12 : Lars Von Trier, "Dogville" 2004

Nefes almalıdır. Ama yapacak pek bir şey kalmamıştır. Tek şey hariç: evinin korunaklı duvarları arasına sığınmak. Çünkü sonsuz gibi görünen, yönünü bile tayin edemediği geniş alanlardan daha dar, kapalı ve kontrol edebileceği bir mekâna ihtiyacı vardır. Böylece kavranabilir boyutları olan her şeyin tehlike boyutları da küçülecektir ve onun için daha kolay çözülebilecektir. Bu yüzden tehlikenin karşısında daha sağlam durabilmek için kendi kalesine dönmüştür. Dönmüştür de! Bu savaşı da kısa sürmüştür. (Resim 2.13, 2.14)

Resim 2.13 : "İsimsiz", tuval üzerine akrilik, 120x 150 cm, 2005

Çünkü Korunmak için sığındığı, bir zamanlar içindeyken kendini ana rahmindeki kadar güvende hissettiği evini, şimdi mezarı haline getirmiştir. Ve yanında da artık işlevini yitirmiş, zamanı geçmiş kimliklerin mezarları da vardır. Ulaşamadığı benliğinin mezarına alışkanlıklarından kopartmak istemezcesine, ataları gibi öte dünya hediyelerini de (Makaraları, makasları, iğneler) gömmüştür. Ve kendi mezarında başıboş dolaşmaya başlar.

Resim 2.14 : "İsimsiz", tuval üzerine akrilik, 100x140 cm, 2005

“Önce büyük sandığım kalelerim yıkıldı.
 Hallederim sandım tekrar kurdum
 Savaşa devam ettim
 Kapılar bile açmadım ki
 Her şey olasıydı ya!
 Ne acizliktir ki kaleyi kurarken
 İçinde en büyük düşmanımı unuttuğumu görememişim
 Görememişim “ben” içerdeyken,
 Yıkık kalenin taşlarıyla yeni bir kale yapılamazmış
 Gücü tükenenin taşımaya,
 Yeter mi bedeni, yeniden kaldırmaya”(Özdemir 2005)

Resim 2.15 : "İsimsiz", tuval üzerine akrilik, 100x140 cm, 2005

Ne zaman, nasıl başlamıştı bütün bu olanlar? İlk kez, gerçeği sandığı yalanını yakaladığında mı yoksa yalanını tanımlar tanımlamaz yok etmekle mi başlamıştı?

Evet, her şey o zaman başlamış olmalı. Çünkü yalanlarının hepsini yok ettiğinde, elinde sadece gerçekler kalacağını umarken, yok etmek için ararken yalanlarını, gerçeklerini kaybetmişti bir zamanlar. Önce yalanları, sonra zamanın desteğiyle yalanlarının gerçeklere dönüşerek oluşturduğu kimlikleri ve rüyaları altında ezilmişti. (Resim 2.15)

Şimdi ise her şey için çok geç olduğundan yorgunluklar altında kalıp düşünmekten, bilgiyi aramaktan, hüküm verme işinden ve sorumluluklarından feragat etmiştir.¹² Bu yorgunluklar ve dışlanma korkusuyla, diğerlerine

¹² "Bir insanın ' Ben'i/Egos'u ' onun bilme melekesi ve düşünme yeteneğidir.

benzeme, ötekinden farklı olmama isteğiyle, çekim merkezine dönüşerek ötekinden yansıyanları, düşün'ü terk ederek hesapsızca üzerinde toplar. Topladıklarıyla devam eder.

Resim 2.16: "İsimsiz", Tuval üzerine akrilik, 70x 128cm , 2005

Zaten bugüne kadar ki yaşadığı karşılaşmalardan kendi üstüne kalanlar, bulaşanlar da aslında hiç kafa yormadığı, tercihini gerçekleştirmesini sağlayacak derecede ama sorgulama bilincini içermeyen bir alışverişin sonucuydular. Her zamanki gibi alışverişte el değiştiren, çoğalan, kimlikleriyle değer kazanan ya da kaybedense "ben"leridir. Alışverişin tadını çıkarırcasına sınırsızca kendinden harcamıştır. (Resim 2.17)

Düşünmeyi tercih etme, realitenin gerçeklerini tanımlama, neyin doğru veya yanlış; neyin haklı veya haksız olduğu konusunda hüküm verme sorumluluğunu üslenme insanın kendini ortaya koyma şeklidir. Bu, insanın bir rasyonel varlık olarak kendi tabiatını kabul etmesidir, entelektüel bağımsızlığının sorumluluğunu kabul etmesidir. Ve bu kendi aklının başarısına bağlılığıdır. Bencil olmamanın özünde kişinin bilincini devreden çıkarması vardır. Bir insan düşünme, bilgiyi arama, hüküm verme işi ve sorumluluğundan kaçtığı ve kaçtığı müddetçe davranışı bir "feragat " davranışdır. Düşünmeyi terk etmek: Kişinin egosunu terk etmesidir ve kişinin kendisinin varoluş için uygun olmadığını, realitenin gerçekleri ile başa çıkmada yetersiz olduğunu ifade etmesidir." (Branden www.bencil.org)

Resim 2.17 : Alvarez Bravo, “*laughing_mannequins*”, 1930

Özen gösterirken yaşamına, dokunulmazlık vasfını yüklerken yaşam alanlarına, bu özeni kendine gösterememiştir. Dokunulmazlık hakkını kendi elleriyle iptal etmiştir...

“Karakteri, faaliyetleri, değerleri, mevcudiyetle olan ilişkileri, gayesi ve amaçları konularında, yapmak zorunda kalacağı tercihlerde, kendisine rehberlik edecek değerler hiyerarşisini ve prensiplerini keşfetmek”, insan bilincinin gerçek ihtiyacıdır.” (Objektif 2001: www.bencil.org.)

İşte bu ihtiyaçları göz ardı ederek bilincini, ruhunu susuz bırakmıştır.

“Zihin, genelde kişiliğin bir köşesine atılmış, kullanılmadığından ötürü küflenmiş, durur. Dışarıdan hazır alıp üstünde hiç kafa yormadığı, kendi akıl makinesinin üretmediği formüllerle yaşar. ”(Ortega 1999:11)

Özgür iradesini, bilincinin dümenini başkasına devrederek rasgele bir yaşamı ve insanı tercih etmiştir artık.

“ Düşünmeyi terk etmek: Kişinin egosunu terk etmesidir ve kişinin kendisinin var oluş için uygun olmadığını, realitenin gerçekleri ile başa çıkmada yetersiz olduğunu ifade etmesidir. Çünkü bir insan düşündüğü ölçüde, fikirlerini ve değerlerini birinci elden kazanır ve bunlar onun için bir gizem değildir; kendisi karakterinin, davranışının ve amaçlarının *aktif* nedenidir. İnsan düşünmeden yaşamaya çalıştığı müddetçe kendini *pasif*

konuma koyar, kişiliği ve davranışları anlamadığı güçlerin, onun anlık hislerinin ve rasgele çevresel etkilerin kazara sonucu olur. "(Branden www.bencil.org)

Bilincinin varlık gösteremediği böylesi bir durumda, sorgulamaları sonucu düştüğü keşmekeşten, daha farklı ve belki de içinde yıkımlar taşıyan sonuçlar ortaya çıkması olasıdır. Çünkü bilinçsizce kurulan bu ilişkiler, etkilenimler sonucunda varlık değeri sıfırlanmış bir topluluğun oluşmasını sağlayan bireylerden biri haline gelecektir.

Resim 2.18 : "İsimsiz", tuval üzerine akrilik, 100x140 cm, 2005

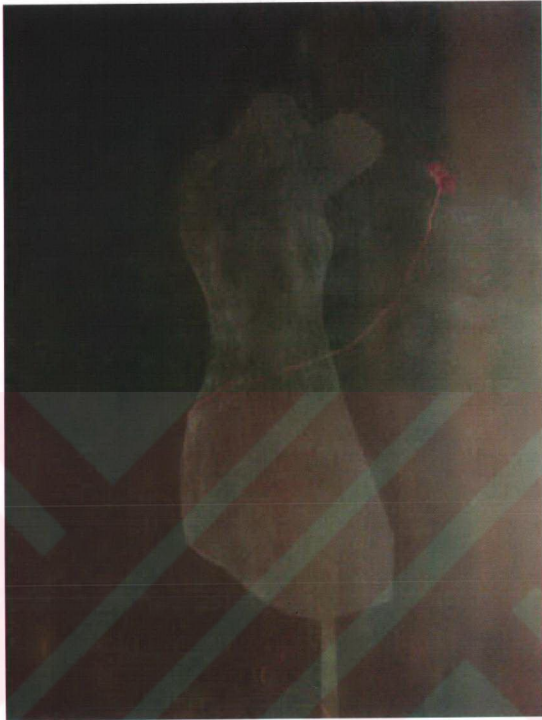
Yalanları kılıfına uydurmaya çalışan, sanrılarla yaşama kolaylığının cazibesine kapılanlardan biridir. Ama böyle bir bireyken bile yapabileceği bir şeyler olmalıdır. İpin ucunu kaçırdığına göre başka bir açıdan yaklaşmalıdır artık olanlara... Bunu anlayabilmek için devam eder sıradan hayatına, bir yandan da gözlem yapmayı unutmadan her gün nelerle karşılaştığını görmeli bir bir aklına yazmalıdır. Bu Alicengiz Oyunu'nda bir rolü varsa bunu en iyi şekilde değerlendirmelidir.

Resim 2.19 : "Kaçak İp", Tuval üzerine karışık teknik 90x100 cm,2005

"Kişinin hatalarını itiraf etmesi yargıcını her zaman yatıştırır." (Foucault, 1999:66)

Ama önce yatışma zamanıdır. Şimdi yatışmak için bol bol vakti vardır. Kendine ve diğerlerine ait olan söylemlerin düşüncelerin sonuçsuzluğundan, bencilliğinden, çıkarıcılığından, kaypaklığından sıkılmıştır artık. Sanki yüzyıllardır yaşanan her şeyin ağır kalabalığını sırtında taşımaktadır. Ne bulabilir ki bu kalabalıkta, her söz her eylem, takıp boy gösterisi yapmaktan başka bir şeye yaramayan işlenmiş altın gibidir gözünde.

Resim 2.20 : "İsimsiz", Tuval üzerine Karışık teknik, 140x 100 cm, 2005

Ne sınırdakiler ne de merkezin döngüsüne kapılanlar tatmin eder. Herkes her şey kendisi gibidir. Kendisi gibi olmasa bile gördükleri hep aynıdır. Herkes aynı şekilde oyuna devam etmektedir. Birinin oynacağı felsefe, bilim diğerinin ki ise kendi dünyasıdır. Kendi dünyasında yarattığı söylemler, oyunlar bile bunaltmışken onu, bunlara katlanması mümkün değildir. (Resim 2.19,2.20)

Resim 2.21 : "İsimsiz", tuval üzerine karışık teknik, 120x150 cm, 2005

Yatışması için kendini ve diğerlerini ifşa etmelidir. Şimdiye kadar yaşadığı çalkantıyı durdurmalı, durulan yüzeyden yansıyanların yardımıyla sonraki adımları için yön tayin etmeli, basacak topraklar bulmalıdır. Böylece kendine ödeyeceği kefareti için belki bir yol bulabilir.

Resim 2.22 : "Sinsi", tuval üzerine karışık teknik, 100x140 cm, 2005

Gözleri artık karanlığa alışmıştır. Madem her şey normaldir bu dünyada, dünyaya kendini seyrettirmenin vakti gelmiştir. Belki de yapacağı en olumlu şey kendini diğerlerini herkese göstermektir. Geçmiş bir kenara, geleceği haklı çıkaramayan, yalan söyleyebilen tek varlık olan insanın, oluşturduğu kişiliklerin kölesi olduğunu göstermelidir.

Resim 2.23 : "İpliği Pazara Çıkarmak", Düzenleme, 2005¹³

Suç mahallinden ayrılmadan gittikçe yalanlaşan dünyasıyla saldırıya geçer. İpliği pazara çıkarmanın da, yıkık kalesinden çıkmanın da zamanı

¹³ Sergi mekânında iki duvar köşesi projenin sunumu için seçilmiş ve küçük bir çalışma odası haline getirilmiştir. Sol duvara resimden oluşturulmuş bir pencere monte edilmiş ve perde asılmıştır. Sağ duvara ise projenin asıl nesnesi olan keçeli kalem ile müdahale edilmiş ve bazı noktalarından yırtılmış fotoğraflar asılmıştır. Mekanın çalışma odası görünümüne kavuşması için masa, sandalye, halı gibi nesneler yerleştirilmiş, masaların birinde televizyondan slayt gösterisi halinde aynı fotoğraflar gösterilmiştir. Diğer masada ise düzensiz bir şekilde fotoğraflar, negatifler, kâğıtlar, delil torbaları (küçük poşetler içerisinde ipler, iğneler, makaslar vardır) bulunmaktadır. Diğer yandan odanın sağında solunda haftalardır toplanmamış gazeteler içilip bırakılmış çay bardakları v.s. Bu düzenleme yapıırken odayı kullanan kişinin işe takıntılı yaklaşma şekli ve ciddiyeti taban alınarak düzenleme yapılmıştır.

Hikâye: Özne yeni iplikler ve ya giysiler satın almak için giysi pazarına çıkar. Alışveriş esnasında cebinde daha önceden kalma bir iplik yumağını farkında olmadan yere düşürür. Birkaç saniye sonra pazardaki diğer kişilerin uyarısı ile ipin düştüğünü fark eder ve ipi yerden alıp toplamaya başlar. Sonra alelacele pazardan uzaklaşır. Takipçiden habersizdir.

Fotoğraflanmaya çalışılan kareler: İplik veya diğer nesneleri satın almaya çalışırken yapılan pazarlıklar ve konuşmalar esnasındaki ifadeler. İpliğin düşme anındaki çevredekilerin tepkileri ve uyarılma anında öznenin ifadeleri. Takipçinin varlığını fark edenlerin ifadeleri.

Ulaşılmaya çalışılan noktalar: Ayrıca takip eden öznenin bu takipler sonucunda elde ettiklerine büyük bir özenle, dikkatle ve takıntı halinde incelemelerini yansıtmak. Satıcı ve alıcıların bir arada ve yoğun bir şekil de bulunduğu pazaryerinin ve olayın fotoğraflanarak yansıtılmasıyla eylemlerin ifşa edilmesi.

gelmiştir. İstediği zaman bu kaleye dönüp saklanabilir artık. Çünkü yıkık kaleleri kimse umursamaz. (Resim 2.23, 2.24,2.25,2.26,2.27)

"Geçmiş aşmanın çaresi onunla bağlantıyı yitirmemektir; tam tersine, geçmişin üstüne çıktığımızdan, onun ayaklarımızın dibinde olduğunu iyice duymalıyız (Ortega 1999: 50)

Resim 2.24: "İpliği Pazara Çıkamak", Ayrıntı 1,Düzenleme, 2005

Resim 2.25 : "Bil Bakalın Ben Kimim" , Foto-Kolaj, 100x140 cm, 2006

Resim 2.26 : "Körebe" , Foto-Kolaj, 100x140 cm, 2006

Resim 2.27 : "Saklambaç" , Foto-Kolaj, 100x140 cm, 2006

2.1 ÇALIŞMALARIN BİÇİMSEL ANALİZLERİ

Raporun ana teması olan Anonim Benler' i içeren çalışmalardaki (2. Bölüm "Ben Yokmuş") mekân kullanımında, aynı mekâna farklı açı ve noktalardan bakışlar tercih edilmiştir. Bu, sıkışmışlık duygusunu ve korunma içgüdüsünün oluşturduğu barınak fikrini yansıtmak için tercih edilmiştir. Mekânlarda ve diğer figürlerde kullanılan renkler ise bu ortamı gerilimli bir atmosfere dönüştürmek biraz daha belirsizleştirmek amacıyla koyu tonlarda kullanılmıştır. Bu belirsizlik duygusu çalışmalara bakan için zamanın bir belirsizlik taşımasına yol açarak rüya etkisi vermektedir. Çalışmalarda yaratılmak istenen etki karanlıkta kalan gözün, bir müddet sonra karanlığa uyum göstermesi ile algılanan nesnelerin üzerinde ortaya çıkan etkilerdir. Kullanılan biçimlerin resimleme yöntemi, biçimlerin dokunma duygusundan daha çok kavranabilirliği üzerine kullanılmıştır. Figürler ise ayrıntılardan uzak kalınarak ve cinsiyet göstergeleri - prova mankenleri hariç- (her ne kadar bu özellikler figürden atıldığında eril bir biçime ifadeye dönmüşse de bu tercihten vazgeçilmemiştir) iptal edilerek aktarılmıştır. Herhangi bir kimlik bildiriminde bulunmayan tüm figürler anonim bir biçime dönüşürken kimlik oluşumlarının, kadının doğurganlığıyla ilişki kurulması Prova mankenlerinde kadın bedenlerini tercih etmeyi gerektirmiştir. Prova mankenleri de çoğu zaman şeffaf bir etki ile resmedilerek kimliklerin kaygan ve kolayca görülemez yapısını ifade eder.

Yerleştirme ve foto-kolaj çalışmalar ise son döneme ait çalışmalardandır. Bu dönemdeki çalışmalarda daha çok bir takip duygusu ve suç mahallindeki bir polis tavrıyla yaklaşılın görüntüler kullanılmıştır. Kişinin takıntılı bir insan ruhu ile bir sonraki karar ve düşün aşaması için delil ve veriler toplaması yansıtılmaya çalışılmıştır. Anonim Benler kapsamında ortaya çıkan resim, yerleştirme ve foto-kolaj çalışmalarda yer yer deyimlerden, çocuk oyunlarından yola çıkılarak kurgulanmıştır.

KAYNAKÇA

- FOUCALT M., GUTMAN H., HUTTON P.H. , “*Kendini Bilmek*”, Çev: G. Çağalı Güven, Om Yayınları, İstanbul, 1999:66
- MARROTT,Alice, RACHLIN,Carol K., “*Kızılderili Mitolojisi*”, Çev: Ünsal Özönlü, İmge Yayınları, Ankara, 1998:287
- ADA, Serhan, “*Fani Nesneler Yaratmak*”, Radikal, 02, 10,2004
- BERGER, John, “*O Ana Adanmış*”, Çev: Yurdanur Salman, Müge G.Sökmen, Metis Yayınları, Ankara, 2003
- GORDON, Childe , “*Kendini Yaratan İnsan*”, Çev. Filiz Ofluoğlu, Varlık Yayınları, İstanbul, 2001
- EDGÜ, Ferit , “*Şimdi Saat Kaç*”, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2003:54
- ERGÜVEN, Mehmet (2002), “*Yoruma Doğru*”, . S. 64, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- GASSET, Ortega Y., “*İnsan ve Herkes*”, Çev: Neyire Gül Işık, Metis Yayınları, Ankara, 1999:162-11-22
- PAKSOY, H.B., “*Türk Tarihi, Toplumların Mayası, Uygarlık*”, Kültür Sanat Yayını, Mazhar Zorlu Holding. İzmir, 1997
- STRAUSS, Claude Levi, “*Yaban Düşünce*”, Çev: Tahsin Yücel, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1996
- TERZİOĞLU, Emel, “*İnsan Kaynağının Geliştirilmesi Sürecinde Mevlana Analizi*”, www.Yayim.Meb.gov.tr.
- Milliyet yayınları, “*Thema Larouse* “,1994
- ECO, Umberto, “*Yanlış Okumalar*”, Çev: Mehmet H. Doğan, Can Yayınları, İstanbul, 1998:111-119
- ZWEIG, Stefan, “*Kendi Hayatının Şiirini Yazarlar*”, Çev. Dr. Ayda Yörükân, İş Bankası Yayınları, Ankara, 1995: 211–125
- Yapı Kredi Yayınları, “*Cogito*”, İstanbul 2001, Yaz, sayı:40
- Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük, Milliyet yayınları, İstanbul, 1992:73–686
- Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük, 1998:2166, Cilt: II
- BRANDEN, Nathaniel, “*Yabancılaşma ve Kişisel Kimlik*”, www.bencil.org
- SAKMAN, S. “*İnsan Nedir*”, www.bencil.org

- ELKATİP, Demet, Milliyet Sanat, www.geocities.com/canansenol/mil1.htm, 1998, Mayıs, Sayı:431/1
- KEDİK Ayşe S., “*Refa Emrali Heykel Sergisi Kataloğu*”, Alp Ofset, Ankara, 2003
- TRIER Lars Von, Film, “*Dogville*”, Umud sanat, 2004
- WİGGINS Willey, Çizgi Film, “*Hayata Uyanmak*”, Tıglon, 2004
- “*Kopyala, Çal, Paylaş*”, Borusan Sanat Galerisi Yayını, Katalog, İstanbul, 2003
- OBJEKTİF, “*İnsan Nedir?*”, www.bencil.org, 21.03.2001
- http://redescolar.ilce.edu.mx/redescolar/biblioteca/special/manuel_a_b/imagen/mannequins.jpg
- BRANDEN Nathaniel, “*Yabancılaşma ve Kişisel Kimlik*”, <http://www.bencil.org/Yabancilasma.htm>
- BUDAK Selçuk, “*Psikoloji Sözlüğü*”, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2000
- TOLAN Barlas, İSEN Galip, BATMAZ Veysel, “*Ben ve Toplum*”, Teori Yayınları, Ankara, 1985
- KÖKNEL Özcan, “*Kaygıdan Mutluluğa Kişilik*”, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1999
- KARADAĞ Metin, www.arkitera.com/forum/showthread.php?t=6206
- http://collections.sfmoma.org/THA657*1
- <http://www.paikstudios.com/gallery/1.html>
- TANRIÖVER Hülya Uğur, “*Varoluşsal Sıkıntı ve Kimlik Sorunları*”, Mjilliyet Sanat, sayı:498, 15 Şubat, 2001: 10
63. Devlet Resim ve Heykel Yarışması Kataloğu, Kültür Bakanlığı, 2002:146
- www.incompetech.com/Images/art/ensor_big.jpeg
- Sempozyuma Hazırlık Konferansları ve Panel Toplantıları, “*Kimlik, Sınırsallık, Mekan*”, Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, 1992
- http://www.artchive.com/artchive/E/escher/escher_eye.jpg.html

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Asuman Özdemir

Doğum Yeri ve Tarihi: Zonguldak / 1976

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü

Bildiği Yabancı Diller: İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri:

İş Deneyimi

Stajlar: Selçuk Efes Müzesi Araştırma Kazısı ve Parça Restorasyonu

Projeler:

Çalıştığı Kurumlar: Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Fethi Toker Güzel Sanatlar Fakültesi

İletişim

E-Posta Adresi: asuman.asumann@google.com

Tarih : 30/9/2006